

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі та туристичного бізнесу
Протокол № 2 від 04.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНІЙ
ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ**

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

**07 «Управління та адміністрування»
076 «Підприємництво та торгівля»
третій (освітньо-науковий)
«Підприємництво та торгівля»**

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**обов'язкова
українська**

Розробники:
д.е.н., професор

Марина САЛУН

Завідувач кафедри
підприємництва, торгівлі та
туристичного бізнесу

Марина САЛУН

Гарант програми

Марина САЛУН

**Харків
2025**

ВСТУП

«Теорія та практика розвитку підприємництва в сучасній економічній науці» є обов'язковою освітньою компонентою для аспірантів, які здобувають третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля». Вона охоплює фундаментальні аспекти теоретичного та практичного аналізу підприємництва як складної міждисциплінарної категорії. У сучасному світі підприємництво є потужним драйвером економічного розвитку, інновацій та соціальних змін, тому його дослідження потребує глибокого розуміння економічних, управлінських, психологічних і соціальних процесів, які визначають функціонування бізнес-структур у динамічному середовищі.

Особливістю даної дисципліни є її практико-орієнтований характер, що дозволяє аспірантам використовувати здобуті знання не лише у власному науковому дослідженні, але й у педагогічній практиці, розробці авторських освітніх курсів для здобувачів освіти та інших стейкхолдерів, а також у розробці консалтингових і навчальних матеріалів для бізнесу.

Мета дисципліни – формування у здобувачів освіти системи наукових та практичних компетентностей для розуміння, аналізу та інтерпретації сучасних теорій підприємництва, створення інноваційних підходів до його розвитку, а також формування методичного інструментарію для передачі цих знань через освітні та професійні програми.

Завдання дисципліни:

забезпечити засвоєння фундаментальних концепцій підприємництва, включаючи класичні та сучасні теорії;

сприяти розвитку здатності аналізувати практики підприємницької діяльності з позицій міждисциплінарного підходу, інтегруючи економічні, управлінські, соціальні та психологічні аспекти;

сформувати навички педагогічної діяльності через створення авторських навчальних курсів для здобувачів освіти та інших цільових аудиторій, використовуючи сучасні методи навчання;

підготувати аспірантів до розробки науково обґрунтованих рекомендацій для підтримки розвитку підприємництва, адаптованих до реальних викликів бізнес-середовища.

Об'єктом вивчення дисципліни є процеси організації підприємницької діяльності, формування та функціонування бізнес-структур із застосуванням економічного, управлінського, психологічного та соціального підходів.

Предметом дисципліни є методологічні основи, принципи, інструменти та механізми, які забезпечують ефективний розвиток підприємництва, а також педагогічні підходи до формування відповідних компетентностей у здобувачів освіти та інших стейкхолдерів.

Дисципліна покликана не лише розширити горизонти наукового мислення аспірантів, але й сприяти їх професійному становленню як викладачів і консультантів, здатних генерувати нові ідеї, транслювати їх у педагогічній і бізнес-практиці, а також створювати інноваційні освітні програми для підготовки майбутніх підприємців.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН1	ЗК1, СК1, СК2, СК3, СК6
РН3	СК5
РН4	СК5
РН7	СК5
РН8	СК5
РН9	СК5

Примітка

ЗК 1. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері підприємницької та торговельної діяльності на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК01. Здатність планувати і виконувати оригінальні дослідження на відповідному рівні, досягати наукових результатів, які можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях, впроваджені у практичну діяльність, що створюють нові знання у підприємницьких та торговельних структурах та/або дотичних до них міждисциплінарних напрямках.

СК02. Здатність продукувати, обґрунтовувати нові ідеї, гіпотези і моделі та приймати науково обґрунтовані рішення у підприємницькій та торговельній діяльності.

СК03. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті, спрямовану на створення та впровадження інноваційних освітніх програм, підтримку студентського наукового дослідження, розвиток педагогічних методик, сприяння взаємодії зі стейкхолдерами та розвиток підприємницької культури в суспільстві.

СК05. Здатність до критичного переосмислення і розвитку сучасних теорій, методологій, об'єктів досліджень й практик, із застосуванням системного підходу до врахування неекономічних аспектів з різних галузей знань, у підприємницькій та торговельній діяльності.

СК06. Здатність застосовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології (інформаційні системи, хмарні технології, комунікаційні технології передачі та обміну інформацією), прилади та обладнання (в тому числі комп'ютерна техніка, апаратно-програмне забезпечення), необхідні для виконання інноваційної науково-дослідної, педагогічної, професійної діяльності в підприємницьких та торговельних структурах.

РН01. Мати передові концептуальні, методологічні знання у сфері підприємництва та торгівлі та/або на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, які є достатніми для проведення наукових, прикладних

досліджень на рівні актуальних світових досягнень, отримання нових знань та/або здійснення інноваційної професійної діяльності.

PH03. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні, економіко-математичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційно-комунікативні технології, прилади та обладнання

PH04. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні, комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері підприємництва та торгівлі, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках.

PH07. Аналізувати та оцінювати стан, тенденції розвитку підприємництва та торгівлі, застосовувати сучасні методології, методи та інструменти для вирішення актуальних проблем у професійній практиці.

PH08. Формулювати та перевіряти гіпотези, використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, актуальні літературні та інформаційні джерела, результати теоретичного аналізу, моделювання, експериментальних досліджень.

PH09. Планувати і виконувати теоретичні та/або емпіричні дослідження з використанням сучасних методів й інструментів, здійснювати критичний аналіз результатів власних або сторонніх досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо проблем у сфері підприємництва та торгівлі та дотичних міждисциплінарних напрямів, з дотриманням норм академічної і професійної етики.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія та практика розвитку підприємництва

Тема 1. Теорія інновацій та її сучасні напрямки розвитку

1.1. Теорія інновацій Й. Шумпетера

Внесок Й. Шумпетера у розвиток економічної науки: теорія креативного руйнування, роль підприємця, цикли економічного розвитку, підходи до економічного росту, теорія інновацій.

Приклади креативного руйнування у сучасному світі: цифрова революція, зелена енергетика, сфера медіа та журналістика, системи оплати та банківський сектор.

Приклади інноваційних змін, що привели до революційних змін в господарстві та суспільстві: зміни бізнес-моделей, зростання продуктивності праці, створення нових ринків, зміна споживчих звичок, тощо.

1.2. Сучасні напрямки розвитку теорії інновацій

Нова економіка знань: основні аспекти, роль знань та інформації, взаємодія між освітою та інноваціями.

Інновації в соціальних системах: покращення якості життя, сприяння

соціальної справедливості, ефективність та оптимізація витрат, розв'язання глобальних викликів. Вплив інновацій на соціальні структури. Інноваційні екосистеми та їх роль. Інструменти стимулювання інновацій.

Історичні події, що підтверджують теорію Й. Шумпетера: промислова революція XIX століття, електрифікація та розширення телекомунікацій в XX столітті, інтернет та цифрова революція, технологічний бум 1990-х, медичні інновації, інтернет речей, глобальна торгівля та логістика.

Тема 2. Теорія потреби у досягненні

2.1. Теоретичне підґрунтя Теорії потреби у досягненні Д. МакКлелланда

Теорія мотивації Абрахама Маслоу. Теорія двофакторної мотивації Фредеріка Герцберга. Теорія соціальної мотивації Гаррі Мюррея. Теорія самокерованої мотивації Едварда Деці.

2.2. Теорія потреби у досягненні Д. МакКлелланда

Система потреб за Д. МакКлелландом: потреба в досягненні, потреба в афіліації, потреба у владі.

Основні характеристики і властивості людей, які мають високий рівень потреби в досягненні, потреба в афіліації, потреба у владі. Система потреб Д. МакКлелланда у бізнесі та підприємстві.

2.3. Використання теорії потреби у досягненні Д. МакКлелланда в дослідженні бізнесу, лідерства та інших сферах життя

Напрямки використання теорії потреби у досягненні Д. МакКлелланда: бізнес і управління, організаційна психологія, освіта, особистий розвиток, соціальний активізм та волонтерство, тощо.

Тема 3. Теорія відновлення статусу

3.1. Основні терміни теорії відношення статусу

Статус. Соціальна психологія. Суспільство. Соціальна ієрархія. Вплив. Соціальні процеси. Підприємництво. Статусна аномія. Статусна мобільність. Самоідентифікація. Соціальний статус. Соціальна група. Втрата статусу. Статусна консистентність. Статусна нестабільність. Статусна легітимність. Соціальне порівняння. Статусна дискримінація.

3.2. Огляд теорій, пов'язаних із статусом

Теорія соціальної ієрархії. Теорія інтеракціоністського статусу. Теорія статусної маркерації. Теорія соціального порівняння. Теорія соціальної конструкції статусу. Теорія ресурсів. Теорія соціального впливу. Теорія ролі. Теорія інтеграції. Теорія конфлікту.

3.3. Основні аспекти теорії відновлення статусу

Поняття статусу. Втрата статусу. Стратегії відновлення статусу. Психологічні наслідки втрати статусу. Спільнота практикуючих.

3.4. Внесок Хегена в розвиток теорії статусу

Аналіз основних принципів, запропонованих Хегеном. Сучасні дослідження та застосування теорії відновлення статусу. Використання теорії відновлення статусу у бізнесі та підприємстві. Значення теорії відновлення статусу для сучасного підприємництва та економіки

Тема 4. Теорія підприємницької поведінки

4.1. Біхевіористська теорія.

Біхевіоризм. Основна ідея біхевіоризму в підприємницькому вимірі

4.2. Зв'язок біхевіоризму і теорії підприємництва.

Біхевіоризм як психологічний підхід. Зв'язок між біхевіоризмом і теорією підприємництва.

4.3. Основні положення біхевіористської теорії підприємництва

Зовнішні стимули: ринкові умови, конкуренція, соціокультурні фактори. Психологічні аспекти прийняття рішень підприємцями: особистісні риси, мотивація, толерантність, творчість, інноваційність, взаємодія. Взаємозв'язок між освітою, досвідом та підприємницькою активністю.

4.4. Практичне застосування біхевіористської теорії в бізнесі

Біхевіористський підхід до системи мотивації та винагороди, навчання та розвитку, управління конфліктами.

Біхевіоризм у маркетингу та рекламі: вивчення споживацької поведінки, стимулювання покупок, побудова бренду.

Психологічні аспекти ведення бізнесу за біхевіористичним підходом: управління командою, управління змінами, керування стресом.

Біхевіористський підхід до етики та соціальної відповідальності бізнесу: вплив на споживачів, управління персоналом.

4.5. Недоліки і переваги використання теорії біхевіоризму в бізнесі

Тема 5. Теорія підприємницької групи

5.1. Поняття та сутність підприємницької групи

Визначення та характеристики підприємницької групи. Різновиди та класифікація підприємницьких груп. Переваги та недоліки ведення бізнесу в рамках групи.

5.2. Еволюція теорії підприємницької групи

Історичні етапи розвитку теорії. Внесок ключових дослідників: Альфред Маршалл, Йозеф Шумпетер, Френк Найт, Рональд Коуз, Ізраель Кірцнер, Олівер Вільямсон.

Сучасні теорії та концепції: Теорія трансакційних витрат, Теорія ресурсного підходу, Теорія еволюційної економіки, Теорія мережевих організацій.

5.3. Фактори формування та розвитку підприємницьких груп

Економічні фактори: трансакційні витрати, економія від масштабу, доступ до ресурсів, необхідність диверсифікації.

Соціальні фактори: довіра та співпраця, соціальні норми та цінності, культурні особливості.

Інституційні фактори: законодавство та регулювання, правова система, урядова політика.

5.4. Функції та механізми дії підприємницьких груп

Створення та спільне використання ресурсів. Координація та спільна діяльність. Зниження ризиків та невизначеності. Подолання бар'єрів та доступ до нових ринків. Інновації та генерування нових знань.

5.5. Вплив підприємницьких груп на економіку

Створення нових робочих місць, стимулювання економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності, розвиток інновацій, вплив на структуру ринку.

5.6. Виклики та перспективи розвитку підприємницьких груп

Глобалізація та міжнародна конкуренція. Технологічні зміни. Зміна політичного та економічного середовища. Необхідність адаптації та інновацій.

5.7. Практичне значення теорії підприємницьких груп

Розуміння принципів та закономірностей розвитку груп. Розробка та реалізація ефективних стратегій. Підвищення результативності та конкурентоспроможності. Формування сприятливого середовища для розвитку груп.

Тема 6. Теорія соціальних змін

6.1. Поняття та сутність соціальних змін

Визначення та характеристики соціальних змін. Типи та класифікація соціальних змін (еволюційні, революційні, реформаторські, циклічні). Спрямованість та масштаби соціальних змін. Рушійні сили та фактори, що впливають на соціальні зміни.

6.2. Класичні теорії соціальних змін

Теорії еволюційного розвитку (Г. Спенсер, Е. Дюркгейм, Т. Парсонс). Теорії революційних змін (К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін). Теорії циклічного розвитку (П. Сорокін, А. Тоффлер). Інституціоналізм (Т. Веблен, Дж. Коммонс).

6.3. Сучасні теорії соціальних змін

Теорії модернізації (Д. Лернер, У. Ростоу, С. Хантінгтон). Теорії постмодернізму (Ж. Бодрійяр, Ж.-Ф. Ліотар). Теорії глобалізації (Р. Робертсон, М. Кастельс). Теорії соціального конструювання реальності (П. Бергер, Т. Лукман).

6.4. Методологія дослідження соціальних змін

Кількісні та якісні методи дослідження. Порівняльний аналіз. Історичний аналіз. Моделювання соціальних змін.

6.5. Вплив соціальних змін на суспільство

Позитивні та негативні наслідки соціальних змін. Адаптація до соціальних змін. Управління соціальними змінами.

6.6. Прогнозування соціальних змін

Можливості та методи прогнозування. Сценарії майбутнього. Виклики та перспективи розвитку суспільства в умовах змін.

Тема 7. Теорія культури

7.1. Поняття та сутність культури

Визначення та характеристики культури. Функції культури (пізнавальна, регулятивна, ціннісна, комунікативна, адаптивна, інтегративна). Різноманіття та типологія культур. Структура культури (матеріальна, духовна, соціальна).

7.2. Класичні теорії культури

Еволюціонізм (Е. Тейлор, Л. Морган). Функціоналізм (Б. Малиновський, А. Редкліфф-Браун). Структуралізм (К. Леві-Строс). Символічний інтеракціонізм

(Дж. Мід, Г. Блумер).

7.3. Сучасні теорії культури

Інтерпретативна антропологія (К. Гірц, К. Кліффорд). Постмодернізм (Ж. Бодрійяр, Ж.-Ф. Ліотар). Культурні студії (С. Холл, Р. Тарнер). Теорія гендеру (Дж. Батлер, С. Бовуар).

7.4. Методологія дослідження культури

Спостереження та опис. Інтерв'ю та фокус-групи. Аналіз текстів та артефактів. Порівняльний аналіз.

7.5. Вплив культури на суспільство

Культура та особистість. Культура та соціальні інститути. Культура та соціальні зміни. Міжкультурна комунікація та конфлікти.

7.6. Глобалізація та культура

Вплив глобалізації на культуру. Збереження культурної ідентичності. Культурне різноманіття та діалог культур.

Тема 8. Теорія культурних цінностей

8.1. Поняття та сутність культурних цінностей

Визначення та характеристики культурних цінностей. Функції культурних цінностей (інтегративна, регулятивна, мотиваційна, світоглядна). Типологія культурних цінностей (універсальні, специфічні, базові, похідні).

8.2. Класичні теорії культурних цінностей

Теорія культурних типів О. Шпенглера. Теорія локальних цивілізацій А. Тойнбі. Теорія осьового часу К. Ясперса.

8.3. Сучасні теорії культурних цінностей

Теорія ціннісних орієнтацій М. Рокича. Теорія культурних кодів Г. Хофстеде. Теорія культурних динамізмів Ф. Тромпенаарса.

8.4. Методологія дослідження культурних цінностей

Опитування та шкалювання цінностей. Порівняльний аналіз.

8.5. Вплив культурних цінностей на поведінку людей

Цінності та особистість. Цінності та соціальні інститути. Цінності та соціальні зміни. Міжкультурна комунікація та конфлікти.

Тема 9. Соціокультурна теорія цінностей

9.1. Поняття та сутність соціокультурних цінностей

Визначення та характеристики соціокультурних цінностей. Функції соціокультурних цінностей (інтегративна, регулятивна, мотиваційна, світоглядна). Типологія соціокультурних цінностей (матеріальні, духовні, соціальні). Зв'язок соціокультурних цінностей з іншими соціальними явищами (нормами, інститутами, звичаями).

9.2. Історичні етапи розвитку соціокультурних цінностей та їх вплив на підприємництво

Традиційні цінності та їх вплив на ранні форми підприємництва. Модерні цінності та їх вплив на розвиток капіталізму та індустріалізації. Постмодерні цінності та їх вплив на сучасні тенденції в економіці.

9.3. Сучасні дослідження соціокультурних цінностей в контексті

підприємництва

Аналіз цінностей успішних підприємців. Порівняльний аналіз цінностей в різних культурах. Вплив соціокультурних цінностей на прийняття управлінських рішень.

9.4. Вплив соціокультурних цінностей на різні аспекти підприємницької діяльності

Цінності та особистість підприємця. Цінності та формування бізнесу. Цінності та формування інфраструктури бізнесу. Роль соціокультурних цінностей у формуванні підприємницької екосистеми.

9.5. Методологія дослідження соціокультурних цінностей в контексті підприємництва

Опитування. Порівняльний аналіз. Фокус-групи.

Тема 10. Економічні теорії підприємництва

10.1. Класичні теорії

Меркантилізм: протекціонізм, стимулювання експорту, обмеження імпорту, стимулювання торгівлі та виробництва.

Класична політекономія: вільна конкуренція та «невидима рука» ринку, свобода ведення бізнесу, роль ринкового механізму.

10.2. Неокласичні теорії

Економічне зростання завдяки інноваціям та креативному руйнуванню. Економічні трансакції як джерело витрат.

10.3. Сучасні теорії

Теорія ресурсного підходу. Інституційна економіка. Еволюційна теорія підприємництва.

10.4. Вплив економічних теорій на практику підприємництва

Використання теорій для аналізу та прийняття рішень. Формування стратегії та планування діяльності. Розуміння економічного середовища.

10.5. Виклики та перспективи розвитку теорії підприємництва

Зміна економічного середовища. Поява нових форм ведення бізнесу. Необхідність адаптації теорій до нових умов.

10.6. Використання теорії підприємництва в навчанні та освіті

Підготовка майбутніх підприємців. Розвиток підприємницьких навичок. Формування підприємницького мислення.

Тема 11. Теорія підприємницької схильності

11.1. Поняття та сутність підприємницької схильності

Внутрішнє прагнення до створення нового бізнесу. Готовність до ризику та невизначеності. Ініціативність, креативність, та самостійність. Вміння бачити можливості та використовувати їх. Наполегливість, цілеспрямованість, та оптимізм.

11.2. Фактори, що впливають на підприємницьку схильність

Особистісні: риси характеру (активність, самостійність, відповідальність), мотивація (досягнення, самореалізація, багатство), цінності (інноваційність, креативність, свобода), очікування та сприйняття ризику, самооцінка та віра у

власні сили.

Соціальні: сімейне виховання та оточення, культурні норми та цінності, освіта та досвід роботи, підтримка з боку сім'ї, друзів, та суспільства.

Економічні: економічні умови та стабільність, доступність ресурсів та капіталу, державна політика та підтримка, рівень конкуренції та інноваційності в економіці.

11.3. Розвиток підприємницької схильності

Навчання та освіта: програми та курси з підприємництва, тренінги та семінари, мережеві та менторські програми.

Практичний досвід: створення та ведення власного бізнесу, робота в стартапах або малих підприємствах, участь у проектах та конкурсах, волонтерство та соціальна активність.

11.4. Вплив підприємницької схильності на економічний розвиток

Створення нових робочих місць. Стимулювання інновацій та конкуренції. Збільшення податкових надходжень. Підвищення добробуту населення

Тема 12. Теорія процесів та стадій

12.1. Поняття та сутність процесів та стадій розвитку підприємництва

Динамічна зміна та розвиток підприємства протягом його життєвого циклу. Виокремлені етапи розвитку з притаманними їм характеристиками.

12.2. Різні підходи до теорії процесів та стадій

Класичні моделі: модель А. Д. Chandler Jr. (4 стадії: заснування, розширення, диверсифікація, стабілізація); модель І. Ансоффа (4 стадії: проникнення на ринок, розширення ринку, розробка продукту, диверсифікація).

Сучасні моделі: модель Г. Х. Хамела та С. К. Прахалада (5 стадій: зародження, зростання, зрілість, старіння, оновлення); модель Р. М. Гранта (4 стадії: підприємницька, експлуатаційна, реноваційна, ліквідаційна).

12.3. Характеристика основних стадій розвитку підприємництва

Зародження: виникнення ідеї та формування концепції, розробка бізнес-плану, залучення ресурсів, створення та реєстрація підприємства.

Зростання: налагодження виробництва та збуту, розширення ринку та клієнтської бази, збільшення обсягів виробництва та продажів, підвищення конкурентоспроможності.

Зрілість: стабілізація діяльності, оптимізація процесів, утримання та розширення ринкових позицій, диверсифікація продукції та ринків.

Старіння: зниження темпів зростання, зниження конкурентоспроможності, втрата ринкових позицій, можливість реструктуризації, реновації або ліквідації.

12.4. Фактори, що впливають на розвиток підприємництва

Внутрішні: стратегія та планування, маркетинг та збут, виробництво та інновації, фінансове управління, команда та персонал.

Зовнішні: економічні умови, конкурентне середовище, державна політика та регулювання, технологічні зміни, соціальні та культурні фактори.

12.5. Управління процесами та стадіями розвитку підприємництва

Стратегічне планування. Інноваційний менеджмент. Маркетинг та збут. Фінансове управління. Управління персоналом.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Семінарське заняття.	Питання для обговорення: Соціальна відповідальність інновацій. Ефективність інноваційної політики. Конкуренція і монополія в інноваціях. Глобальна інноваційна співпраця. Етичні аспекти інновацій. Вплив інновацій на працевлаштування.
Тема 2. Практичне заняття.	Опитування та аналіз рівня потреби у досягненні у аспірантів: розробіть опитувальник на основі теорії Д. Макклелланда; проведіть опитування серед аспірантів різних спеціальностей; проаналізуйте результати опитування та визначте рівень потреби у досягненні у цій групі; порівняйте отримані результати з даними інших досліджень. Розробка рекомендацій щодо стимулювання потреби у досягненні: на основі теорії МакКлелланда та результатів опитування розробіть рекомендації; рекомендації мають бути спрямовані на стимулювання потреби у досягненні у аспірантів.
Тема 3. Практичне заняття.	Виберіть 3-5 прикладів з історії бізнесу, коли компанії втрачали та відновлювали свій статус. Проаналізуйте причини втрати статусу, стратегії відновлення та їх результати. Визначте фактори, що вплинули на успішність або невдачу відновлення статусу. Зробіть висновки про практичне значення теорії відновлення статусу.
Тема 4. Семінарське заняття.	Сформулюйте основні тези теорії поведінки, надайте основні напрямки її розвитку (сучасні концепції)
Тема 5. Практичне заняття.	Оберіть одне об'єднання підприємців. Оцініть вплив динаміки груп на результати їхньої діяльності.
Тема 6. Семінарське заняття.	Підготуйте доповідь та презентацію до неї. Оберіть 3-5 суттєвих соціальних змін, які стосуються теми дисертаційного дослідження (нові технології, демографічні зміни, еко-активізм, тощо). Проаналізуйте, як ці зміни вплинули на розвиток підприємництва. Визначте нові можливості та виклики, які виникають для підприємців.
Тема 7. Практичне заняття.	Аналіз впливу культури на підприємницьку діяльність. Оберіть 3-5 країн з різними культурами. Проаналізуйте, як культура впливає на ведення бізнесу в цих країнах. Визначте культурні фактори, що сприятливо та несприятливо впливають на підприємництво. Зробіть висновки про практичне значення теорії.
Тема 8. Практичне заняття.	Розробіть тренінг з розвитку крос-культурної компетентності для школярів, студентів або підприємців. Тренінг має бути спрямований на розуміння та врахування культурних цінностей в діловій комунікації.
Тема 9. Семінарське заняття.	Сформулюйте основні тези соціокультурної теорії цінностей, надайте основні напрямки її розвитку (сучасні концепції)
Тема 10. Практичне заняття.	Порівняльний аналіз економічних теорій підприємництва. Виберіть 3-5 економічних теорій (класична, неокласична, інституційна). Порівняйте їх основні положення, переваги та недоліки. Оцініть практичну значимість. Зробіть висновки.

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 11. Практичне заняття.	Підготуйте тести для дня відкритих дверей університету, факультету, спеціальності, ОП, щодо визначення схильності до підприємництва школярів. Оцифруйте у форму, яку можна використати в онлайн та офлайн форматі.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 – 12	Вивчення лекційного матеріалу за темами дисципліни
Тема 1 – 12	Підготовка до практичних та семінарських занять
Тема 1 – 12	Написання самостійної контрольної роботи
Тема 1 – 12	Підготовка до екзамену

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 1 – 5, 7 – 10), міні-лекції (Теми 6, 11), проблемна лекція (Тема 12)).

Наочні (демонстрація (Тема 1 – 12)).

Практичні (практична робота (Тема 2, 3, 5, 7, 10), дискусія (Тема 1, 4, 6, 9), компетентнісні вправи (Тема 8, 11)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: практичні або семінарські завдання (50 балів), письмові контрольні роботи (10 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

Спеціальність «Підприємництво та торгівля»

Освітньо-професійна програма «Підприємництво та торгівля».

Навчальна дисципліна «Теорія та практика розвитку підприємництва в сучасній економічній науці»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (10 балів)

Сформулюйте основні тези економічної теорії підприємництва

Завдання 2 (15 балів)

Як теорія інновацій впливає на стратегії підприємців та їхню поведінку в бізнесі?

Завдання 3 (15 балів)

Як можна застосовувати теорію процесів та стадій для стимулювання підприємницької ініціативи?

Затверджено на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі та туристичного бізнесу протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р.

Екзаменатор

д.е.н., професор Салун М. М.

Зав. кафедрою

д.е.н., професор Салун М. М.

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (10 балів)

Визначення сутності та ролі підприємництва в економіці (2 бали).

Характеристика основних функцій підприємництва (2 бали).

Огляд класичних та сучасних теорій підприємництва (3 бали).

Аналіз факторів, що впливають на розвиток підприємництва (3 бали).

Завдання 2 (15 балів)

Розкриття сутності теорії інновацій та її значення для підприємництва (3 бали).

Вплив інновацій на стратегії розвитку підприємства (4 бали).

Характеристика інноваційної поведінки підприємців (4 бали).

Аналіз ризиків та бар'єрів, пов'язаних з інноваціями (4 бали).

Завдання 3 (15 балів)

Визначення сутності та основних стадій розвитку підприємництва (3 бали).

Характеристика факторів, що впливають на динаміку розвитку підприємства (3 бали).

Розробка та обґрунтування рекомендацій щодо стимулювання підприємницької ініціативи на різних стадіях розвитку (6 бали).

Врахування впливу інновацій та соціокультурних факторів (3 бали).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Entrepreneurship in Theory and History. Edited by Youssef Cassis, Ioanna Pepelasis Minoglou. URL: <https://link.springer.com/book/10.1057/9780230522633>.

2. Greene, F. (2020). Entrepreneurship Theory and Practice (1st ed.). Bloomsbury Publishing. URL: <https://www.perlego.com/book/2996868/entrepreneurship-theory-and-practice-pdf>.

3. Howard Frederick, Donald F. Kuratko, Richard M. Hodgetts Entrepreneurship : theory, process, practice. Thomson. URL: https://www.researchgate.net/publication/305328732_Entrepreneurship_theory_process_practice.

4. Shivani Mahajan Theories of Entrepreneurship URL: <https://ebooks.inflibnet.ac.in/mgmt09/chapter/theories-of-entrepreneurship/>

Додаткова

5. Álvaro Cuervo1 , Domingo Ribeiro, Salvador Roig Entrepreneurship: Concepts, Theory and Perspective. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uv.es/bcjauveg/docs/LibroCuervoRibeiroRoigIntroduction.pdf>.

6. Entrepreneurship Theory and Creativity. University of Pretoria. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/27491/02chapter2.pdf?sequence=3&isAllowed=y>.

7. Chandra S Mishra, Ramona K. Zachary The Theory of Entrepreneurship [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2695806.

8. Salun M. Theoretical Basis of Social Entrepreneurship Practice / M. Salun, K. Zaslavska // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 24 листопада 2023 р. : тези допов. - Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. – С. 1045 – 1048. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30854>.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

9. Сайт ПНС ім. С. Кузнеця. Методичне забезпечення з навч. дисципліни «Теорія та практика розвитку підприємництва в сучасній економічній науці» [Електронний ресурс] / М. М. Салун. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8187>.